

۱. بداهت موجود بودن ما و موجود بودن اشیائی غیر ما ۲

- ۱/۱. بداهت موجود بودن ما، به استناد درک خودمان از وجود خود، بدون وساطت درکی دیگر ۲
- ۱/۲. بداهت موجود بودن اشیائی غیر از خود ما، به استناد تأثیر و تأثر میان آن‌ها و وجود ما ۲
- ۱/۲/۱. انواع تأثیر و تأثر ما با غیر ما، به عنوان مستندات موجود بودن اشیائی غیر ما ۲
- ۱/۲/۱/۱. استناد به نیازهای ضروری ما، برای وساطت در بداهت موجود بودن اشیائی غیر ما ۲
- ۱/۲/۱/۲. استناد به محسوسات ما، برای وساطت در بداهت موجود بودن اشیائی غیر ما ۲
- ۱/۲/۱/۳. استناد به کشش و تنش‌های درونی ما، برای وساطت در بداهت موجود بودن اشیائی غیر ما ۲
- ۱/۲/۱/۴. استناد به اراده و خواست ما، برای وساطت در بداهت موجود بودن اشیائی غیر ما ۲
- ۱/۲/۲. دلالت «نیاز»، «حس»، «کشش» و «اراده» ما، بر موجود بودن متعلق آشکار یا پنهان آن‌ها در خارج ۲
- ۱/۲/۲/۱. امتناع و همی بودن متعلق «قصد» [وجه جامع: نیاز، حس و اراده]، دلیل بر حکم به وجود اشیائی غیر ما ۳
- ۱/۲/۲/۲. لفظی و غیرحقیقی بودن انکار وجود اشیائی غیر ما، هنگام لجاجت ما در برابر حقیقت ۳
- ۱/۳. جمع‌بندی: ضرورت اقرار هر صاحب ادراکی به موجود بودن خود و اشیاء در تماس با خود ۳

۲. بداهت بروز خطا در اثبات وجود یا عدم وجود برای مدرکات خود؛ اعم از اشیاء و آراء، با استناد به اصل امتناع

اجتماع و ارتفاع نقیضین ۳

۳. ضرورت بحث از خواص اشیاء موجود برای تشخیص یقینی اشیاء موجود از غیر موجود، به عنوان راهی برای دستیابی

به اشیاء واقعی ۳

- ۳/۱. ضرورت استفاده از قیاس برهانی در این بحث، برای دستیابی به یقین به عنوان تنها اعتقاد کاشف از واقع ۳
- ۳/۲. ضرورت عدم ورود به جزئیات در این بحث، به دلیل عدم جریان برهان در جزئیات ۳
- ۳/۲/۱. متغیر و زوال‌پذیر بودن جزئی، دلیل عدم جریان برهان در جزئیات ۳

۴. تعیین موضوع این بحث، به بحث از حال موجود بر وجه کلی، به معنای «موجود مطلق» ۴

۴/۱. امتناع بحث از غیر موجود، دلیل انحصار این بحث در احوال مساوی یا اخص از موجود ۴

۵. تعریف فلسفه به: مجموعه مباحثی که موضوع آن «احوال موجود مطلق» است (تعریف به موضوع) ۴

۶. آثار تعریف فلسفه به بحث از احوال موجود مطلق ۴

- ۶/۱. اعم شدن فلسفه از سایر علوم، به دلیل اعم بودن موضوع آن از موضوع سایر علوم ۴
- ۶/۲. انحصار محمولات قضایای علم فلسفه در مساوی یا اخص از موجود، به تبع مساوی یا اخص بودن موضوع این قضایا ۴
- ۶/۲/۱. بازگشت محمولات اخص از موجود به قضایای مرددةالمحمول ۴
- ۶/۲/۲. جریان تقسیمات موجود در اکثر مسائل فلسفه، به دلیل اخص بودن غالب محمولات از موجود ۴
- ۶/۳. موضوع بودن احوال موجود برای مسائل فلسفه و قرار گرفتن موجود در محمول قضایا، دلیل عکس‌الحملی بودن مسائل

فلسفه ۵

۶/۴. نفی غایت خارج از فلسفه برای آن، به دلیل اعم بودن موضوع آن از همه اشیاء ۵

۶/۴/۱. غیر آلی بودن علم فلسفه و مقصود بالذات بودن آن ۵

۶/۴/۲. ترتب بعضی فوائد بر علم فلسفه ۵

۶/۵. انحصار برهان اینی مطلق در بحث فلسفه، به معنای برهان متکی بر ملازمات عامه ۵

۶/۵/۱. عدم جریان برهان «لمی» در فلسفه، به دلیل اعم بودن موضوع آن و در نتیجه معلول شیء دیگری نبودن آن ۵

۶/۵/۲. عدم افاده یقین در برهان «اینی»، علت عدم جریان آن در فلسفه ۵

۶/۵/۳. افاده یقین در برهان «اینی»، در صورت مبتنی بودن آن بر ملازمات عامه ۵

۱. بداهت موجود بودن ما و موجود بودن اشیائی غیر ما

۱/۱. بداهت موجود بودن ما، به استناد درک خودمان از وجود خود، بدون وساطت درکی دیگر

إننا معاشر الناس أشیاء موجودة جدا

۱/۲. بداهت موجود بودن اشیائی غیر از خود ما، به استناد تأثیر و تأثر میان آن‌ها و وجود ما

و معنا أشیاء آخر موجودة ربما فعلت فینا أو انفعلت منا كما أنا نفعل فیها أو نفعل منها .

۱/۲/۱. انواع تأثیر و تأثر ما با غیر ما، به عنوان مستندات موجود بودن اشیائی غیر ما

۱/۲/۱/۱. استناد به نیازهای ضروری ما، برای وساطت در بداهت موجود بودن اشیائی غیر ما

هناک هواء نستنشقه و غذاء تتغذى به و مساکن نسكنها و أرض تنقلب علیها و شمس نستضی بضیائها و کواکب نهتدی بها و حیوان و نبات و غیرهما .

۱/۲/۱/۲. استناد به محسوسات ما، برای وساطت در بداهت موجود بودن اشیائی غیر ما

و هناک أمور نبصرها و أخرى نسمعها و أخرى نشمها و أخرى نذوقها و أخرى و أخرى .

۱/۲/۱/۳. استناد به کشش و تنش‌های درونی ما، برای وساطت در بداهت موجود بودن اشیائی غیر ما

ما

و هناک أمور نقصدها أو نهرب منها و أشیاء نجبها أو نبغضها و أشیاء نرجوها أو نخافها و أشیاء تشتهیها طباعنا أو تتنفر منها

۱/۲/۱/۴. استناد به اراده و خواست ما، برای وساطت در بداهت موجود بودن اشیائی غیر ما

و أشیاء نریدها لغرض الاستقرار فی مکان أو الانتقال من مکان أو إلی مکان أو الحصول علی لذة أو الاتقاء من ألم أو التخلص من مکروه أو لمآرب أخرى .

۱/۲/۲. دلالت «نیاز»، «حس»، «کشش» و «اراده» ما، بر موجود بودن متعلق آشکار یا پنهان آن‌ها در

خارج

و جمیع هذه الأمور التی نشعر بها و لعل معها ما لا نشعر بها لیست بسدی لما أنها موجودة جدا و ثابتة واقعا

۱/۲/۲/۱. امتناع وهمی بودن متعلق «قصد» [وجه جامع: نیاز، حس و اراده]، دلیل بر حکم به وجود اشیائی غیر ما

فلا يقصد شيء شيئا إلا لأنه عين خارجية و موجود واقعي أو منته إليه ليس وهما سرايبا فلا يسعنا أن نرتاب في أن هناك وجودا و لا أن ننكر الواقعية مطلقا

۱/۲/۲/۲. لفظی و غیر حقیقی بودن انکار وجود اشیائی غیر ما، هنگام لجاجت ما در برابر حقیقت

إلا أن نكابر الحق فننكره أو نبدي الشك فيه و إن يكن شيء من ذلك فإنما هو في اللفظ فحسب .

۱/۳. جمع بندی: ضرورت اقرار هر صاحب ادراکی به موجود بودن خود و اشیاء در تماس با خود

فلا يزال الواحد منا و كذلك كل موجود يعيش بالعلم و الشعور يري نفسه موجودا واقعيًا ذا آثار واقعية و لا يمس شيئا آخر غيره إلا بما أن له نصيبا من الواقعية .

۲. بدهت بروز خطا در اثبات وجود یا عدم وجود برای مدرکات خود؛ اعم از اشیاء و آراء، با استناد به اصل امتناع اجتماع و ارتفاع نقیضین

غير أنا كما لا نشك في ذلك لا نرتاب أيضا نخطيء فنحسب ما ليس بموجود موجودا أو بالعكس كما أن الإنسان الأولى كان يثبت أشياء و يري آراء ننكرها نحن اليوم و نري ما يناقضها و أحد النظرين خطأ لا محالة و هناك أغلاط نبتلى بها كل يوم فنثبت الوجود لما ليس بموجود و نفيه عما هو موجود حقا ثم ينكشف لنا أنا أخطأنا في ما قضينا به

۳. ضرورت بحث از خواص اشیاء موجود برای تشخیص یقینی اشیاء موجود از غیر موجود، به عنوان راهی برای دستیابی به اشیاء واقعی

فمست الحاجة إلي البحث عن الأشياء الموجودة و تميزها بخواص الموجودة المحصلة مما ليس بموجود بحثا نافيا للشك منتجا لليقين فإن هذا النوع من البحث هو الذي يهدينا إلي نفس الأشياء الواقعية بما هي واقعية .

۳/۱. ضرورت استفاده از قیاس برهانی در این بحث، برای دستیابی به یقین به عنوان تنها اعتقاد کاشف از واقع

و بتعبير آخر بحثا تقتصر فيه علي استعمال البرهان فإن القياس البرهاني هو المنتج للنتيجة اليقينية من بين الأقيسة كما أن اليقين هو الاعتقاد الكاشف عن وجه الواقع من بين الاعتقادات .

۳/۲. ضرورت عدم ورود به جزئیات در این بحث، به دلیل عدم جریان برهان در جزئیات

فإذا بحثنا هذا النوع من البحث أمكننا أن نستنتج به أن كذا موجود و كذا ليس بموجود و لكن البحث عن الجزئيات خارج من وسعنا علي أن البرهان لا يجري في الجزئي

۳/۲/۱. متغیر و زوال پذیر بودن جزئی، دلیل عدم جریان برهان در جزئیات

بما هو متغير زائل

۴. تعیین موضوع این بحث، به بحث از حال موجود بر وجه کلی، به معنای «موجود مطلق»

و لذلك بعينه ننعطف في هذا النوع من البحث إلى البحث عن حال الموجود علي وجه كلي فنستعلم به أحوال الموجود المطلق بما أنه كلي

۴/۱. امتناع بحث از غير موجود، دليل انحصار این بحث در احوال مساوی یا اخص از موجود

و لما كان من المستحيل أن يتصف الموجود بأحوال غير موجودة انحصرت الأحوال المذكورة في أحكام تساوي الموجود من حيث هو موجود كالخارجية المطلقة و الوحدة العامة و الفعلية الكلية المساوية للموجود المطلق أو تكون أحوالا هي أخص من الموجود المطلق لكنها و ما يقابلها جميعا تساوي الموجود المطلق كقولنا الموجود إما خارجي أو ذهني و الموجود إما واحد أو كثير و الموجود إما بالفعل أو بالقوة و الجميع كما تري أمور غير خارجة من الموجودية المطلقة

۵. تعريف فلسفه به: مجموعه مباحثی که موضوع آن «احوال موجود مطلق» است (تعريف به موضوع)

و المجموع من هذه الأبحاث هو الذي نسميه الفلسفة .

۶. آثار تعريف فلسفه به بحث از احوال موجود مطلق

۶/۱. اعمّ شدن فلسفه از ساير علوم، به دليل اعمّ بودن موضوع آن از موضوع ساير علوم

و قد تبين بما تقدم أولا أن الفلسفة أعم العلوم جميعا لأن موضوعها أعم الموضوعات و هو الموجود الشامل لكل شيء فالعلوم جميعا تتوقف عليها في ثبوت موضوعاتها و أما الفلسفة فلا تتوقف في ثبوت موضوعها علي شيء من العلوم فإن موضوعها الموجود العام الذي تنصوره تصورا أوليا و نصدق بوجوده كذلك لأن الموجودية نفسه .

۶/۲. انحصار محمولات قضايای علم فلسفه در مساوی یا اخص از موجود، به تبع مساوی یا اخص

بودن موضوع این قضایا

و ثانيا أن موضوعها لما كان أعم الأشياء و لا ثبوت لأمر خارج منه كانت المحمولات المثبتة فيها إما نفس الموضوع كقولنا إن كل موجود فإنه من حيث هو موجود واحد أو بالفعل فإن الواحد و إن غاير الموجود مفهومها لكنه عينه مصداقا و لو كان غيره كان باطل الذات غير ثابت للموجود و كذلك ما بالفعل و إما ليست نفس الموضوع بل هي أخص منه لكنها ليست غيره كقولنا إن العلة موجودة فإن العلة و إن كانت أخص من الموجود لكن العلية ليست حيثية خارجة من الموجودية العامة و إلا لبطلت .

۶/۲/۱. بازگشت محمولات اخص از موجود به قضايای مرددةالمحمول

و أمثال هذه المسائل مع ما يقابلها تعود إلي قضایا مرددة المحمول تساوي أطراف الترديد فيها الموجودية العامة كقولنا كل موجود إما بالفعل أو بالقوة

۶/۲/۲. جریان تقسيمات موجود در اكثر مسائل فلسفه، به دليل اخص بودن غالب محمولات از

موجود

فأكثر المسائل في الفلسفة جارية علي التقسيم كتقسيم الموجود إلي واجب و ممكن و تقسيم الممكن إلي

جوهر و عرض و تقسیم الجوهر إلى مجرد و مادی و تقسیم المجرد إلى عقل و نفس و علي هذا القياس .

۶/۳. موضوع بودن احوال موجود برای مسائل فلسفه و قرار گرفتن موجود در محمول قضایا، دلیل عکس الحملی بودن مسائل فلسفه

و ثالثاً أن المسائل فيها مسوقة علي طريق عكس الحمل فقولنا الواجب موجود و الممكن موجود فی معني الوجود يكون واجبا و يكون ممكنا و قولنا الوجوب إما بالذات و إما بالغير معناه أن الموجود الواجب ينقسم إلى واجب لذاته و واجب لغيره .

۶/۴. نفی غایت خارج از فلسفه برای آن، به دلیل اعمّ بودن موضوع آن از همه اشياء

و رابعا أن هذا الفن لما كان أعم الفنون موضوعا و لا يشذ عن موضوعه و محمولاته الرجعة إليه شيء من الأشياء لم يتصور هناك غاية خارجة منه يقصد الفن لأجلها

۶/۴/۱. غیر آلی بودن علم فلسفه و مقصود بالذات بودن آن

فالمعرفة بالفلسفة مقصودة لذاتها من غير أن تقصد لأجل غيرها و تكون آلة للتوصل بها إلى أمر آخر كالفنون الآلية

۶/۴/۲. ترتّب بعضی فوائد بر علم فلسفه

نعم هناك فوائد تترتب عليها .

۶/۵. انحصار برهان إني مطلق در بحث فلسفه، به معنای برهان متکی بر ملازمات عامه

۶/۵/۱. عدم جریان برهان «لَمّی» در فلسفه، به دلیل اعمّ بودن موضوع آن و در نتیجه معلول شيء دیگری نبودن آن

و خامسا أن كون موضوعها أعم الأشياء يوجب أن لا يكون معلولا لشيء خارج منه إذ لا خارج هناك فلا علة له فالبراهين المستعملة فيها ليست ببراهين لمية

۶/۵/۲. عدم افاده یقین در برهان «إني»، علّت عدم جریان آن در فلسفه

و أما برهان الإن فقد تحقق في كتاب البرهان من المنطق أن السلوك من المعلول إلى العلة لا يفيد يقينا

۶/۵/۳. افاده یقین در برهان «إني»، در صورت مبتنی بودن آن بر ملازمات عامه

فلا يبقى للبحث الفلسفي إلا برهان الإن الذي يعتمد فيه علي الملازمات العامة فيسلک فيه من أحد المتلازمين العامين إلى الآخر.